

A gabonafélék genetikai erőforrásainak visszatelepítése a tápláléklánc fokozott ellenálló képességének elérése és a gazdák megélhetésének javítása Szerbiában és Bulgáriában – GRAINEFIT

Автор(и): доц. д-р Златина Ур, ИРГР – Садово, ССА; проф.д-р Елена Тодоровска, Агробιοинститут, ССА

Дата: 27.04.2021 Брой: 4/2021

Mire fókuszál a projekt?

A klímaváltozás negatív hatásai a gabonafélék (búza, árpa, zab, rozs) élelmiszer-termelésére, az élelmiszer-biztonságra és a műtrágyázásra, a gazdaságon belüli genetikai sokféleség csökkenése, a munkanélküliség és a fiatalok tömeges vándorlása a városokba komoly problémákat jelentenek Szerbia és Bulgária vidéki területein,

különösen a kisgazdaságok számára. A piacon egyre nagyobb igény ellenére a helyi, jó táplálóértékű és kevesebb allergént tartalmazó termékek iránt, a gazdák tudatossága a helyi fajták előnyeiről nem elegendő. Hiányzik az eredményes koordináció a gazdaszövetségek, kutatók, nemzeti szolgálatok és civil közösségek közötti partnerségek kialakításában az éghajlatváltozással szemben ellenállóbb növények és az új üzleti lehetőségek fejlesztése érdekében, amelyek javítanák a gazdák megélhetését.

Mit fogunk tenni?

A regionális viszonyokhoz alkalmazkodott gabonafélék helyi fajtáit gyűjtjük össze és szaporítjuk gazdaságokból, génbankokból és nemzeti intézetekből. A magvakat a legsebezhetőbb gazdák között osztjuk szét a helyi fajták megőrzése, újra bevezetése, a mezőgazdasági termelés diverzifikálása és a női és férfi gazdák bevonásával történő, részvételi alapon végzett klíma-reziliensebb növények kiválasztása érdekében. Helyi gazdáknak tudományos támogatást, képzést és szakmai ismereteket nyújtunk, amelyek megkönnyítik a döntéshozatalt. Önkormányzati szintű szakmai napokat szervezünk a nemzeti mezőgazdasági szolgálatok és kutatóintézetek részvételével, hogy népszerűsítsük a gabonafélék genetikai erőforrásainak használatát a gazdaságokban, a hagyományos mezőgazdasági gyakorlattal összhangban. A helyi gabonaféléket agronómiai tulajdonságok, betegségekkel és aszályjal szembeni rezisztencia szempontjából értékeljük, és genetikai (DNS-szintű), táplálkozási és technológiai profiljukat tanulmányozzuk. További gyakorlatok, szakértelem és tapasztalat megosztására szervezett műhelymunkákon keresztül erősítjük a kutatási és intézményi együttműködést. Szemináriumokat szervezünk az újonnan kifejlesztett termékek címkézéséről, kerekasztal-beszélgetést és találkozót a vállalkozási szektorral, valamint átfogó útmutatót készítünk és terjesztünk a gabonafélékkel foglalkozó érdekeltek között, hogy támogassuk a sebezhető gazdákat a jövedelemkiegészítésben és a szegénység leküzdésében, piaci rések megtalálásában, szolgáltatásokhoz és pénzügyi forrásokhoz való hozzáférésben, partnerségek kialakításában, valamint a különböző, jellegzetes címkével ellátott hagyományos termékek előállításában és értékesítésében.

Milyen eredményeket várunk el?

Ez a projekt közvetlen előnyt jelent 40 női és férfi gazda számára, akik képzést kapnak az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodott gabonafélék genetikai erőforrásainak újra bevezetéséről, megőrzéséről, fenntartható használatáról és kezeléséről. Legalább 20 gazdát sebezhető vidéki területeken, beleértve a fiatalabb generációt is, támogatunk a jövedelemkiegészítésben és megélhetésük javításában a helyi fajták értéknöveléséről és a jellegzetes címkével ellátott hagyományos gabonatermékek marketingjéről szóló képzéseken keresztül. A gazdákat támogatjuk a szövetkezetekbe és gazdaszervezetekbe való belépésben, és javítjuk

együttműködésüket a kutatóintézetekkel, a mezőgazdasági tanácsadó szolgálatokkal, az állami ügynökségekkel és más érdekelttel. Annak érdekében, hogy a gazdák hozzáférjenek a kedvezőtlen éghajlati viszonyok között is magasabb hozamú, jó alkalmazkodóképességű és minőségű fajtákhoz, 90 téli búza és durumbúza fajtát értékelünk fontos agronómiai tulajdonságok és betegségekkel szembeni rezisztencia szempontjából kísérleti földeken, majd molekuláris markerekkel elemezzük. Ezek közül 50 fajtát tesztelünk aszálytűrés szempontjából laboratóriumi és szabadföldi körülmények között, és 20 fajta technológiai minőségét és táplálkozási értékét elemezzük. Ez lehetővé teszi, hogy a nemesítés kezdeti szakaszaiban kiválasszuk és javasoljuk a 10 legjobb genotípust további fejlesztésre.

A projekt várhatóan legalább 1000 gazdát is előnyhöz juttat az értékelt genetikai erőforrásokból származó magvak biztosításával, amelyeket a nyilvánosság számára bemutatjuk a bemutató földeken és a szakmai napokon a mezőgazdasági szolgálatoknál és kutatóintézeteknél. Innovatív megközelítéseket és élelmiszer-technológiákat alkalmazunk két, helyi gabonafélék fajtáin alapuló végtermék teljesítményének javítására. A különböző helyi fajták táplálkozási profiljáról, technológiai minőségéről, valamint agronómiai tulajdonságaikról és egy adott régióban való termesztésre való alkalmasságukról szóló információk hozzájárulnak a sebezhető közösségek és gazdák táplálkozásának jelentős javításához. A projekt pozitív hatással lesz a szegénység csökkentésére azáltal, hogy erősíti az igazságosságot, a befogadást és a vidéki közösségek képességét, hogy megfeleljenek a folyamatosan növekvő igénynek – különösen a városi lakosság részéről – a helyi gazdaságokban hagyományos módon előállított, jó táplálkozási tulajdonságokkal rendelkező minőségi élelmiszerek iránt.

A projekt hozzájárul az emberi erőforrások fejlesztéséhez és a tudás és készségek építéséhez, különösen a fiatal tudósok és kutatók körében, képzéseken, tudásátadáson és tapasztalatcserén keresztül. A multidiszciplináris konzorcium várhatóan hosszú távú regionális partnerségeket alakít ki Szerbia és Bulgária vezető kutatóintézetei között, kiegészítő szakértelemre építve, hogy azonosítsa és biztosítsa a tápanyagokban gazdag, jó technológiai tulajdonságokkal rendelkező, éghajlatváltozással szemben ellenálló növényeket, az élelmiszer-biztonság hangsúlyozásával. A négy nemzeti intézmény együttműködik a növényi genetikai erőforrások információs rendszereinek megerősítésében is, ezzel hozzájárulva a Globális Információs Rendszerhez azáltal, hogy hozzáférést biztosít a vizsgált genetikai anyagok összes fenotípusos és genotípusos adatához. A projekt eredményei növelik a kutatók, a nemzeti szolgálatok, a civil közösségek és a gazdák körében a Növényi Genetikai Erőforrások Nemzetközi Szerződésének fontosságáról való tudatosságot, erősítik a szerződés végrehajtásához, láthatóságához és a projektbeavatkozások fenntarthatóságának finanszírozásának növeléséhez kapcsolódó tevékenységeket.

Kik részesülnek a legtöbb előnyben?

A projekt megvalósítása során közvetlen előnyöket kapnak: 40 kis, sebezhető gazda, 50%-os női részvétellel; 5 helyi gazdaszövetség; 5 fenntartható mezőgazdaságot és az etnikai csoportok és nemek közötti egyenlőséget támogató civil szervezet; 2 helyi hagyományokat és ételeket megőrző szervezet; 3 kis feldolgozó vállalkozás; 5 mezőgazdasági szolgálat; 25 a genotipizálásban, technológiai minőségvizsgálatokban részt vevő, a gazdákat támogató és más érdekeltekkel kapcsolatba hozó tudós; és 2 nemzeti génbank. Közvetett előnyök: 1000 gazda képzéseken, szemináriumokon és szabadföldi bemutatókon keresztül; 10 fiatal női tudós; 5 döntéshozó regionális és nemzeti szinten; 2 kereskedelmi társaság; és a nagyközönség.

További információkért

Kulcsszavak: reziliensebb növények, megőrzés, gazdaszövetségek, genetikai erőforrások, nemi egyenlőség, molekuláris markerek, táplálkozási és technológiai profil, nemesítés, gabonafélék, Triticum, női gazdák

Projektkoordinátor: Mező- és Kertészeti Növények Kutatóintézete, Újvidék, Szerbia

Részt vevő országok: Szerbia és Bulgária

Helyszín: Északi és Közép-Szerbia, Közép-Dél és Délkelet-Bulgária

Célnövények: búza, árpa, zab, rozs

További támogatók: Nemzeti Referencialaboratóriumok Igazgatósága, Mezőgazdasági, Erdészeti és Vízgazdálkodási Minisztérium, Szerb Köztársaság

Partnerek: 1. Élelmiszer-technológiai Intézet, Újvidék, Szerbia

2. AgroBioIntézet, Szófia, Bulgária

3. Növényi Genetikai Erőforrások Intézete, Szadovo, Bulgária

Kapcsolattartók: